

ZESTIG JAAR TOVERSPIEGEL 'GEEN HEDEN ZONDER VERLEDEN'

De allereerste experimentele televisie-uitzending in Nederland vond 60 jaar geleden plaats. De Toverspiegel was een toneelstuk, geschreven door Willy van Hemert. Van Hemert heeft later nog veel bijgedragen aan de geschiedenis van de Nederlandse televisie met series als 'De glazen stad', 'de kleine waarheid' en 'Dagboek van een herdershond'. Door Arnout van der Hoek, MediaAssist

Dat voor de eerste uitzending voor de naam 'Toverspiegel' is gekozen, is natuurlijk begrijpelijk. Nog altijd heeft dat ooit vierkante en inmiddels rechthoekige platte kastje in de woonkamer magische proporties. De televisie speelt nog steeds een centrale rol in menig huiskamer. Misschien is het verschil dat naar Amerikaans model de TV nu de hele dag aanstaat. Nu zit de tiener van het gezin tegelijkertijd te chatten op een PC, speelt de jongen op de Nintendo, twittert moeder op haar mobieltje en checkt vader het laatste nieuws op de iPad.

Venster op de wereld

Ik kan me een uitzending herinneren waarin, een aantal jaren geleden, leden van een Afrikaanse stam voor het eerst televisie zagen. De verbazing en verbijstering op hun gezichten is me altijd bijgebleven. Een bepaald moment stond één van de mannen op om achter dat kastje te kijken, om erachter te komen dat dit venster op de wereld toch echt verschilt van reële ramen. Zou 3D nog meer indruk maken daar? Dat ik nu het journaal kan bekijken op mijn mobiel terwijl ik in de auto zit, zou ik me een aantal jaren geleden nog niet kunnen voorstellen. Overigens zou ik niet zomaar kunnen uitleggen aan die stam in Afrika wat het nut daarvan zou kunnen zijn. Misschien zijn we bang geworden ons te vervelen.

Commercie

In de eerste televisie-uitzending was ook een toespraak van de toenmalige staatssecretaris Cals te horen. Vergeleken met het mediabeleid van nu, zou je die toespraak een interessant historisch perspectief kunnen noemen. In de toespraak sprak de regering de zorg uit over de commercie, ontzuiling en de bedreiging van ons cultuurgood:

"Wij leven in een nieuwe overwinning des geestes. Wij leven in een mechanische tijd. Bij de revoluties op technisch en economisch gebied, is er nu evenzo een omwenteling op het culturele en morele, op het ideologische terrein gekomen. Het leven wordt meer en meer beheerst door de techniek, niet alleen tijdens het arbeidsproces, doch ook en zelfs in de recreatie. Wij hebben thans massa-arbeid en massa-recreatie en moeten er voor zorgen dat de techniek een middel blijft en niet een doel op zichzelf, anders zou het automatisch de dood van de cultuur kunnen betekenen. De regering is zich ten hoogste bewust van haar verantwoordelijkheid in deze en heeft slechts in deze concessie verleend aan de Nederlandse Televisie Stichting." (uit : http://www.icce.rug.nl/~soundscapes/VOLUME03/De_toverspiegel.shtml)

Verschuiven

Dat de invloed van de overheid en politiek op de televisie nog steeds aanzienlijk is, mag duidelijk zijn. Ook nu wordt er fors gestuurd in de publieke omroep. Dit geeft misschien ook aan

wat voor belangrijke rol de televisie in onze - en misschien wel de hele Westerse - samenleving heeft. De omroepen, maar ook facilitaire bedrijven en achterliggende industrie, worden voor een groot deel sterk beïnvloed door deze samenleving. We hebben nu nationaal drie publieke netten en zeven commerciële omroepen. Hoewel er meer dan twee keer zoveel commerciële omroepen zijn, is het marktaandeel van de publieke zenders aanzienlijk. Al geeft een meting in juni '11 aan dat het aan het verschuiven is. Het marktaandeel van de gezamenlijke publieke omroepen is dan 30%, terwijl RTL met 4 t/m 8 zo'n 32 % haalt. Ook nu vinden de flinke verschuivingen plaats bij de publieke omroepen, John de Mol mag SBS kopen, maar wel onder regulering van de overheid. Hij moet dan zijn aandelen RTL inleveren.

Boulimie

De televisie-industrie heeft zich wel enorm uitgebreid en is niet meer alleen het domein van de enkele professional voor één enkele TV zender. Het gebruik van video heeft het straatbeeld veranderd en de videocamera wordt van scholier tot aan professional gebruikt. Er heeft een enorme ontwikkeling plaatsgevonden in het vertellen van het beeldverhaal. Moest vroeger het publiek het hele verhaal chronologisch worden voorgedraaid, heeft men tegenwoordig genoeg aan soms patchworkachtige fragmenten en is de kijker in staat om veel verschillende beeldinformatie in één keer te verwerken. Oude programma's worden door de jeugd vaak als ernstig traag ervaren. Maar goed, 'what else is new'? Toch lijken we wat betreft snelheid en informatietoevoer naar een maximum te groeien en wordt er al gesproken over informatie-boulimie.

Ontwikkeling

Inhoudelijk zijn de TV formats uitgebreid en ontwikkeld, waarbij Nederland in de wereld van TV een innovatieve rol speelt. Reality formats zoals Big Brother en vele spelletjes en quizzen worden door Nederlandse producenten geëxporteerd naar landen over de hele wereld. De technische ontwikkeling van TV is een niet aflatende stroom van kleine en grote vernieuwingen. Van de enorm logge buizen en slecht hanteerbare kasten, werken we nu met bijna minuscuul kleine camera's die als het moet zelfs op reis zouden kunnen in het lichaam. De camera is kleiner geworden en het oplossend vermogen, de resolutie en detail zijn enorm vergroot. De laatste tien jaar heeft de digitale camera zelfs het celluloid min of meer verdreven. Ook voor de verwerking van de enorme hoeveelheid details, die tenminste 25 keer per seconde ergens moet worden opgeschreven, zijn allerlei slimme rekenmethodes en compressiecodecs bedacht.

Digitale verwerking

De mogelijkheden van digitale verwerking hebben er voor gezorgd dat we elk beeld kunnen manipuleren en elke wereld

kunnen creëren. Grote decors en omgevingen van de huidige film-producties worden gemaakt op digitale tekentafels. Deze ontwikkeling is zo sterk, dat special effects uit films van maar enkele jaren geleden nu worden gezien als armzalige pogingen. Van de pop-penserie Thunderbirds die Gerry Anderson met zijn vrouw maakte in de jaren 60, tot aan Starwars en de Raiders of the lost ark. Stuk voor stuk prachtige producties, maar ze kunnen door hun 'outdated' special effects, direct in het museum worden geplaatst. Zoals het stereoprobleem in geluid al werd opgelost in de jaren zeventig, zijn we nu druk bezig de ervaring van twee ogen te herproduceren. We lopen daarbij op tegen twee uitdagingen; de consument zal nog steeds een speciaal brilletje op moeten en daarbij is de ultieme ervaring nu nog alleen mogelijk in de bioscoop. Ten tweede is, net als bij een goed geluid, stereorecording ook bij 3D keuze en interpretatie van de maker. De keuze van compositie, de keuze waar de scherpte ligt, wat binnen de scherpte diepte ligt en wat niet, wordt voor een groot deel gemaakt door de camera of later in de computer. De huidige producties hebben hier soms aardig wat inconsequenties in, die het natuurlijk beeld en verloop kunnen verstoren. Wat dat betreft staan we hier aan een begin van een ontwikkeling.

Achterom kijken

De ontwikkeling van het televisietoestel zelf heeft uiteraard enorme invloed gehad op de ontwikkeling van tv-producties. Nu worstelen we met 3D televisie en hebben de superieure plasma en LCD televisie de videobeamer alweer verdrongen uit de high-end huiskamers. Maar nu pas, met de komst van High Definition, wordt het oude PAL principe met 625 beeldlijnen min of meer verlaten. Toch hebben we 60 jaar lang de principes gevolgd van het schrijven van een beeldlijn met een elektronenkanon. Zelfs nu nog wordt het opbouwen van het televisiebeeldje - ook in HD - nog beschreven in beeldlijnen. In foto- en videosoftware applicaties vertalen we deze erfenis uit 1951 in beeldpunten, maar struikelen daarvoor veel over termen als 'interlacing' en 'non-interlacing' en 'square' en 'non-square' pixels. In Nederland verlaten we nu langzamerhand de 4:3 beeldverhouding en produceren we bijna alleen nog maar in breedbeeld. Met deze snel veranderende industrie en ontwikkelingen is het goed om af en toe achterom te kijken. Geen heden zonder verleden.